

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU – 4112-004-01/2014

S/14/008

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin

T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11

llu@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	S/14/008 – Zarządzanie zbiornikiem wodnym w Nieliszu
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
<i>Kontroler</i>	Krzysztof Maliszewski, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr 92233 z dnia 8 października 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie, ul. Karłowicza 4, 20-027 Lublin.
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Stanisław Jakimiuk, dyrektor Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie. (dowód: akta kontroli str. 3-4)

Ocena ogólna

II. Ocena kontrolowanej działalności

W ocenie NIK¹ zadania związane z utrzymaniem zbiornika wodnego w Nieliszu były wykonywane w sposób zapewniający jego bezpieczną eksploatację. Rzetelnie realizowano obowiązki dotyczące kontroli, badań i sprawdzeń, których zakres określono w Instrukcji użytkowania zbiornika². Zgodnie z postanowieniami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane³ założono i prowadzono odrębne książki obiektu budowlanego dla budynku administracyjno-biurowego i budynku warsztatowo-garażowo-magazynowego. Nie założono jednak (od 2009 r.) książek dla dziewięciu budowli hydrotechnicznych, wchodzących w skład zbiornika wodnego Nielisz, założono i prowadzono jedną, wspólną książkę obiektu budowlanego, zamiast odrębnych dla każdej z nich, co było niezgodne z art. 64 ust. 1 Prawa budowlanego. Budynki i budowle hydrotechniczne zbiornika wodnego Nielisz poddawano określonym w Prawie budowlanym kontrolom okresowym, realizowanym co najmniej raz na rok („rocznym”) i raz na pięć lat („pięcioletnim”). Nie założono jednak (od 2009 r.) książek obiektów budowlanych dla trzech odcinków dróg utwardzonych, wchodzących w skład zbiornika wodnego Nielisz oraz nie prowadzono dla tych obiektów liniowych kontroli okresowych.

W ewidencji środków trwałych zbiornika wodnego Nielisz ujęto trzy obiekty zbiorcze, pomimo że składały się na nie obiekty inżynierii wodnej, pełniące odmienne funkcje w procesie eksploatacji zbiornika. Od 31 grudnia 2008 r. wartość zarządzanych budowli hydrotechnicznych i obiektów liniowych zwiększono bezpodstawnie

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Instrukcja użytkowania zbiornika wodnego w Nieliszu na rzece Wieprz z 2008 r., aktualizowana w lutym 2014 r., zatwierdzona w pozwoleniu wodnoprawnym nr RS.V.AG.6260/15/08 z dnia 31.12.2008 r.

³ Dz. U. z 2013 r., poz. 1409 j. t. ze zm. – dalej: Prawo budowlane.

o wartość gruntów, na których je posadowiono, co naruszało przepisy ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁴.

W obszarze, dotyczącym przestrzegania postanowień Instrukcji gospodarowania wodą⁵ w okresie wezbrania powodziowego (od 16 maja do 7 czerwca 2014 r.), nie zachowano częstotliwości podejmowania decyzji o wielkości odpływu ze zbiornika, a odpływ ten ustalano niejednokrotnie w wielkości niższej, niż wymagana.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Obiekty budowlane wchodzące w skład zbiornika wodnego Nielisz

Opis stanu
faktycznego

Na podstawie statutu⁶ Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie (dalej WZMiUW), będący wojewódzką samorządową jednostką budżetową, odpowiada za utrzymanie melioracji wodnych podstawowych, stanowiących własność Skarbu Państwa, do których, zgodnie z art. 71 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 18 lipca Prawo wodne⁷, zalicza się budowle piętrzące, budowle upustowe i zbiorniki wodne. Obowiązki z tym związane realizowane są jako zadania z zakresu administracji rządowej. Gospodarkę wodną zbiornika wodnego Nielisz i jego eksploatację, w oparciu o pozwolenie wodnoprawne, Instrukcję gospodarowania wodą i Instrukcję użytkowania, prowadzi Sekcja ds. dozoru technicznego zbiornika wodnego Nielisz⁸ (jednostka WZMiUW). Do zadań Sekcji należy m.in. prowadzenie systematycznej obserwacji, przeglądów i pomiarów, których zakres i częstotliwość odpowiadają warunkom technicznym (obiekt posadowiony jest na słabym i odkształconym podłożu) oraz prowadzenie dokumentacji eksploatacyjnej zbiornika.

(dowód: akta kontroli str. 80-85)

Z Instrukcji użytkowania, zaktualizowanej w lutym 2014 r., wynika, że dotyczy ona wszystkich obiektów, wchodzących w skład zbiornika wodnego Nielisz, a granicą zbiornika jest granica terenów wykupionych przez Skarbu Państwa na potrzeby zbiornika. Zbiornik wodny Nielisz położony jest w środkowym biegu rzeki Wieprz, w rejonie ujścia rzeki Por. Zapora piętrząca zlokalizowana jest w km 235+200 rzeki Wieprz, natomiast zbiornik wstępny oparty jest o zapórę, zlokalizowaną w km 1+685 rzeki Por. Zbiornik wykonany został na bazie zapory ziemnej i jazu istniejącego zbiornika suchego. Rozszerzono go o zbiornik wstępny w dolinie rzeki Por, wykonując jaz i zapórę ziemną. Akwen zbiornika, o łącznej powierzchni lustra wody wynoszącej 914 ha, składa się z dwóch części: zbiornika głównego

o powierzchni 715 ha (w dolinie rzeki Wieprz) i zbiornika wstępnego o powierzchni 199 ha (w dolinie rzeki Por). Długość zbiornika wynosi 8,8 km, średnia szerokość - 0,75 km, długość linii brzegowej - ok. 30 km.

⁴ Dz. U. z 2013 r., poz. 330 j.t. ze zm. (dalej: ustawa o rachunkowości)

⁵ Instrukcja gospodarowania wodą zbiornika wodnego Nielisz z 2008 r., zatwierdzona w pozwoleniu wodnoprawnym nr RŚ.V.AG.6260/15/08 z dnia 31.12.2008 r.

⁶ Nadanego uchwałą nr VII/45/99 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 1 marca 1999 r. ze zm.

⁷ Dz. U. z 2012 r., poz. 145 j.t. ze zm. – dalej „Prawo wodne”

⁸ Dalej „Sekcja”.

Administracyjnie, obszar zbiornika położony jest na terenach należących do wsi Nielisz i Nawóz w gminie Nielisz oraz wsi Deszkowice, Sułówek i Sułów w gminie Sułów w powiecie zamojskim.

Zbiornik wodny Nielisz posiada następujące parametry ogólne:

- normalny poziom piętrzenia (NPP) w okresie kwiecień – wrzesień – 197,50 m n.p.m.,
- nadzwyczajny poziom piętrzenia (NadzPP) – 198,50 m n.p.m.,
- poziom piętrzenia w okresie utrzymywania rezerwy powodziowej (październik - marzec) - 196,50 m n.p.m.,
- powierzchnia całkowita zbiornika - 1060 ha,
- powierzchnia całkowita zalewu -Nadz.PP - 992 ha,
- pojemność całkowita zbiornika (NPP) – 21,606 mln m³,
- pojemność całkowita przy Nadz.PP - 28,471 mln m³.

W Instrukcji użytkowania podano, że podstawowymi budowlami, wchodzącymi w skład zbiornika wodnego Nielisz są: zapora czołowa na rzece Wieprz, jaz na rzece Wieprz, zapory zbiornika wstępnego, jaz na rzece Por, budynek elektrowni na rzece Wieprz oraz dwie budowle przepustowe w drodze Nielisz – Szczebrzeszyn.

(dowód: akta kontroli str. 5-79)

W Instrukcji gospodarowania wodą podano, że zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle hydrotechniczne i ich usytuowanie⁹, w skład zbiornika głównego wchodzi następujące budowle: zapora czołowa (dł. 845 m), jaz żelbetowy z mostem (światło 2 x 5,5 m.), upust denny (dwa przewody 1,3 x 1,4 m i dł. 43,5 m), elektrownia wodna (przełyk 6,20 m³/s i moc – 362 kW). W skład zbiornika wstępnego wchodzi następujące budowle: zapora czołowa (dwa odcinki o dł. 360 + 424 m), jaz żelbetowy z mostem (światło 2 x 2,50 + 8,30 m). Budowlami hydrotechnicznymi są również dwa przepusty w drodze Nielisz – Szczebrzeszyn: w km. 0+886 (o przekroju 1,50 x 2,00 m) oraz w km 3 + 994 (o przekroju 2,00 x 2,30 m).

(dowód: akta kontroli str. 86-134)

Kierownik Sekcji prowadził trzy książki obiektu budowlanego (do zapisów o przeprowadzanych badaniach i kontrolach stanu technicznego, remontach i przebudowach w okresie użytkowania obiektu budowlanego). Założono je w marcu 2009 r., po przekazaniu obiektów zbiornika wodnego Nielisz do użytkowania.

Pierwszą książkę prowadzono dla budynku administracyjno-biurowego, stanowiącego zaplecze eksploatacyjne zbiornika Nielisz i bezobsługowej oczyszczalni ścieków, zlokalizowanej w bezpośrednim sąsiedztwie tego budynku. Drugą - dla budynku warsztatowo-magazynowo-garażowego, stanowiącego zaplecze eksploatacyjne zbiornika Nielisz, a trzecią książkę prowadzono dla zbiornika wodnego Nielisz na rzece Wieprz w km 235+200 (zlokalizowanego w kilometrze 235 i dwusetnym metrze rzeki).

(dowód: akta kontroli str. 135-149)

⁹ Dz. U. Nr 86 poz. 579. – dalej rozporządzenie z 20.04.2007.

Zgodnie z art. 64 ust. 1 Prawa budowlanego, właściciel lub zarządca jest obowiązany prowadzić dla każdego budynku oraz obiektu budowlanego niebędącego budynkiem, którego projekt jest objęty obowiązkiem sprawdzenia, o którym mowa w art. 20 ust. 2 Prawa budowlanego, książkę obiektu budowlanego, stanowiącą dokument przeznaczony do zapisów dotyczących przeprowadzanych badań i kontroli stanu technicznego, remontów i przebudowy, w okresie użytkowania obiektu budowlanego.

Zgodnie z art. 3 pkt 3 i 3a Prawa budowlanego, pod pojęciem budowli należy rozumieć każdy obiekt budowlany, niebędący budynkiem lub obiektem małej architektury, m.in. budowle hydrotechniczne, przepusty i zbiorniki. Obiektem budowlanym, zgodnie z art. 3 pkt 3a ww. ustawy, jest również droga wraz ze zjazdami. W rozporządzeniu z 20.04.2007 r. podano, że budowlami hydrotechnicznymi są budowle wraz z urządzeniami i instalacjami technicznymi z nimi związanymi, służące gospodarce wodnej oraz kształtowaniu zasobów wodnych i korzystaniu z nich, w tym m.in. zapory ziemne, jazy i elektrownie wodne.

Z ewidencji środków trwałych WZMiUW wynika, że do składników majątku w ramach zbiornika wodnego Nielisz należy również droga z utwardzoną nawierzchnią o długości 2.258,6 m (nr inwentarzowy 2/220). Potwierdził to również Kierownik Sekcji (osoba odpowiedzialna materialnie za składniki majątkowe) podczas spisu z natury, przeprowadzonego podczas inwentaryzacji w roku 2011. Droga ta składa się z czterech odcinków w odrębnych lokalizacjach (Nielisz - Szczepieszyn – 353 m – z istotnymi dla zbiornika dwoma przepustami, Staw Noakowski – Nawóz – 925,5 m, Staw Noakowski – Płonka – 585,6 m i Deszkowice – Deszkowice II – 395 m). Żaden z tych odcinków dróg, wchodzących w skład zbiornika wodnego Nielisz, nie został przekazany innemu zarządcy i właścicielem ich jest nadal Skarb Państwa.

(dowód: akta kontroli str. 150-158)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dla zbiornika wodnego Nielisz prowadzono jedną książkę obiektu budowlanego. Nie prowadzono natomiast odrębnych książek obiektów budowlanych dla każdej z budowli, wchodzącej w jego skład tj.: zbiornika głównego; zapory czołowej na zbiorniku głównym; jazu na zaporze czołowej zbiornika głównego; obiektu elektrowni wodnej w zaporze czołowej zbiornika głównego z upustami dennymi; zbiornika wstępnego; zapory czołowej zbiornika wstępnego; jazu w zaporze czołowej zbiornika wstępnego; dwóch przepustów zlokalizowanych w drodze powiatowej Nielisz – Szczepieszyna (objętych gospodarką wodną i użytkowaniem).

2. Nie założono i nie prowadzono książek obiektu budowlanego dla trzech odcinków dróg utwardzonych, wchodzących w skład zbiornika wodnego Nielisz (odcinki Staw Noakowski – Nawóz, Staw Noakowski – Płonka i Deszkowice – Deszkowice II).

(dowód: akta kontroli str. 245)

Na pytanie kontrolera NIK o przyczyny tych nieprawidłowości Kierownik Sekcji wyjaśnił, że Zbiornik wodny Nielisz jest budowlą hydrotechniczną, w której skład wchodzi obiekty stanowiące (nie dotyczy dróg zewnętrznych) integralną część systemu, bez których zbiornik nie funkcjonowałby jako całość. Dlatego książka obiektu prowadzona jest dla całego zbiornika. Prowadzenie książki dla całego zbiornika konsultowano z Wojewódzkim Inspektorem Nadzoru Budowlanego w Lublinie, który potwierdził jej poprawność. Drogi zewnętrzne w trzech przypadkach funkcjonują poza zbiornikiem. Jeden odcinek drogi jest częścią drogi powiatowej nr. 3205 L, będącej w administracji Powiatowego Zarządu Dróg w Zamościu, który prowadzi dla niej książkę obiektu. Dwa odcinki dróg są drogami gminnymi. Natomiast jeden odcinek jest w obrębie zbiornika stanowiąc jego funkcjonalną całość - nasyp drogowy pełni funkcję osłony przed podtopieniami gruntów prywatnych.

(dowód: akta kontroli str. 171 - 176)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność w skontrolowanym obszarze.

Opis stanu
faktycznego

2. Ewidencja środków trwałych zbiornika wodnego Nielisz

Na 29 października 2014 w ewidencji środków trwałych WZMiUW dla zbiornika wodnego Nielisz wykazano następujące obiekty budowlane (przyjęte na majątek 31.12.2008 r.): budynek administracyjno-biurowy z przyłączami (nr inwentarzowy 1/109) o pow. 676,30 m² i wartości 1.226.127,43 zł, budynek warsztatowo-garażowo-magazynowy (nr inw. 1/109) o pow. 171,34 m² i wartości 361.614,36 zł, oczyszczalnię ścieków (nr inw. 2/211) o wartości 42.608,50 zł. Jako obiekty zbiorcze w ewidencji ujęto: drogę utwardzoną długości 2.258,6 m (na którą składały się cztery odcinki dróg w odrębnych lokalizacjach) o nr. inw. 2/210 i wartości łącznej 2.605.140,26 zł, zaporę czołową z jazem i upustem dennym 235+200 rz. Wieprz i zaporę zbiornika wstępnego z jazem 1+685 rz. Por o wartości łącznej 29.289.009,65 zł (nr. inw. 2/224), zbiornik o pow. 888 ha, umocnienia przeciwabrazyjne, posterunki limnigraficzne (6 szt.) i system ostrzegania o wartości łącznej 11.672.980,83 zł (nr inw. 2/225) oraz ogrodzenie, plac, bramę, pomost o wartości łącznej 653.693,10 zł. (nr inw. 2/291). Każda z budowli, wchodzących w skład obiektów zbiorczych, tj.: zbiornik, jaz i upust denny, pełni inną funkcję w zadaniu pn. „Zbiornik wodny Nielisz”.

W ewidencji podano rodzaje użytkowanych środków trwałych, będących obiektami inżynierii lądowej i wodnej tj: rodzaj 220, obejmujący m.in. drogi, przepusty pod drogami i urządzenia odwadniające drogi; rodzaj 224, obejmujący m.in. zapory wodne i jazy; rodzaj 225, obejmujący m.in. zbiorniki wodne.

(dowód: akta kontroli str. 150)

Zgodnie z pkt 1.3. załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z 10 grudnia 2012 roku w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych¹⁰, za podstawową jednostkę

¹⁰ Dz. U. Nr 242, poz. 1622 – dalej rozporządzenie z 10.12.2010 r.

ewidencji przyjmuje się pojedynczy element majątku trwałego, spełniający określone funkcje w procesie wytwarzania wyrobów i świadczenia usług. Może być nim budynek, maszyna, pojazd mechaniczny itp. Jedynie w nielicznych przypadkach dopuszcza się w ewidencji przyjęcie za pojedynczy obiekt - obiektu zbiorczego, którym może być zespół przewodów rurociągowych lub zespół latarni jednego typu, użytkowanych na terenie zakładu, ulicy, osiedla; zespoły komputerowe itp. W taki sposób kwestie dotyczące obiektu zbiorczego regulowało również rozporządzenie Rady Ministrów z 30 grudnia 1999 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych¹¹. W charakterystyce przyjętego środka trwałego nie wyspecyfikowano wartości pojedynczych elementów majątku trwałego, takich jak: zaporę czołową, jaz w zaporze czołowej, elektrownia z upustami dennymi, zaporę zbiornika wstępnego, jaz w zaporze zbiornika, cztery odcinki dróg oraz zbiornik główny i zbiornik wstępny.

(dowód: akta kontroli str. 170)

W pkt 1.3. załącznika do rozporządzenia z 10.12.2010 r. oraz w akcie poprzedzającym wskazano także, że odrębne elementy majątku trwałego stanowią grunty (grupa 0) i powinny one stanowić odrębne od budynków i lokali (grupa 1) oraz obiektów inżynierii lądowej i wodnej (grupa 2) obiekty inwentarzowe.

W przypadku zbiornika Nielisz wartość gruntów, na których zadanie to zostało zlokalizowane, przypisano dnia 31.12.2008 r., po przyjęciu do ewidencji środków trwałych WZMiUW, do wartości obiektów zbiorczych (nr inw. 2/220, 2/224 i 2/225) i podlegała ona do 31.12.2013 r. amortyzacji.

(dowód: akta kontroli str. 166-169)

Zgodnie z art. 31 ust. 2 ustawy o rachunkowości wartość początkową środków trwałych - z wyjątkiem gruntów niesłużących wydobyciu kopalin metodą odkrywkową - zmniejszają odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe dokonywane w celu uwzględnienia utraty ich wartości, na skutek używania lub upływu czasu. Z § 6 ust. 4 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 5 lipca 2010 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej¹² wynika również, że nie umarza się gruntów.

O braku w ewidencji księgowej środków trwałych gruntów Skarbu Państwa pozyskiwanych na cele inwestycyjne przy realizacji obiektów inżynierii lądowej i wodnej oraz o zawyżaniu odpisów umorzeniowych od budowli Główny księgowy WZMiUW informował dyrektora tej jednostki już w październiku 2013 r., wnioskując m.in. o opracowanie wytycznych, dotyczących określenia wartości szacunkowych nieruchomości niepodlegającej obrotowi na potrzeby ewidencji księgowej oraz sporządzenie protokołów, stanowiących podstawę do przyjęcia wartości szacunkowej na potrzeby ewidencji księgowej, wraz z drukami OT. W trakcie kontroli NIK 6 listopada 2014 r. Główny księgowy wystąpił ponownie, tym razem do Kierownika Sekcji ds. uregulowań własnościowych WZMiUW, o opracowanie wytycznych oraz przygotowanie i rozliczenie kosztów z tytułu wykupu gruntów na

¹¹ Dz. U. Nr 112, poz. 1317 ze zm.

¹² Dz. U. z 2013 r., poz. 289 j.t.

zakończonych zadaniach inwestycyjnych (projektach) w latach 2013 – 2014. Wykazy gruntów wraz z ich wyceną powinny być przekazane do służby finansowo-księgowej celem ujęcia tych aktywów w ewidencji oraz bilansie, sporządzonym na dzień 31.12.2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 177–178)

Zastępca dyrektora WZMiUW ds. eksploatacji i konserwacji wyjaśnił, że na 24 listopada 2014 r., wszystkie koszty dotyczące zakupu gruntów w latach 2013-2014, są nierozliczane i ujęte w ewidencji księgowej na koncie 080. W zakresie pozostałej wartości gruntów (w tym zbiornika wodnego Nielisz) mają one być systematycznie wyodrębniane i wyceniane przez Sekcję ds. uregulowań własnościowych i po złożeniu przez tę jednostkę dokumentów, przyjmowane przez służby księgowe do ewidencji i wykazywane w sprawozdawczości finansowej.

(dowód: akta kontroli str. 170)

Wartość gruntów, ujętych w ewidencji środków trwałych WZMiUW w trzech obiektach zbiorczych (nr inw. 2/220, 2/224 i 2/225), zgodnie z OT z 31.12.2008 r. na kwotę 42.909.714,65 zł wynosiła 5.129.377,06 zł. O taką też sumaryczną kwotę, odnosząc ją proporcjonalnie do wartości robót wykonanych na poszczególnych obiektach zbiorczych, zwiększono wartość ewidencyjną tych obiektów. Zwiększenie to wyniosło: dla obiektu 2/220 – o 311.415,42 zł, dla obiektu 2/224 – o 3.501.173,93 zł i dla obiektu 2/225 o 1.316.787,71 zł. Wyliczona przez WZMiUW amortyzacja tych części wartości poszczególnych obiektów w roku 2013 wyniosła ogółem – 134.462,73 zł (dla obiektu 2/220 - stawka roczna 4,5%, obiektu 2/224 - 2,5% i obiektu 2/225 – 2,5%). W takiej też kwocie zawyżono wartość amortyzacji w rachunku zysków i strat, sporządzonym przez WZMiUW na koniec roku 2013. Jednocześnie w bilansie sporządzanym na koniec 2013 r., wartość netto obiektów inżynierii lądowej i wodnej zaniżono w wyniku stosowania umorzeń, dla trzech obiektów zbiorczych w części obejmującej wartość gruntów o kwotę 672.313,65 zł.

(dowód: akta kontroli str. 166, 180-189)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W ewidencji środków trwałych, dotyczącej zbiornika wodnego Nielisz, ujęto trzy obiekty zbiorcze, pomimo że składały się na nie obiekty inżynierii wodnej, pełniące odmienne funkcje w procesie eksploatacji zbiornika wodnego Nielisz. Zastępca dyrektora ds. eksploatacji i konserwacji WZMiUW wyjaśnił, że obiekty zbiorcze wprowadzono do ewidencji środków trwałych na podstawie dowodu OT z 31.12.2008 r., sporządzonego po zakończeniu budowy zbiornika wodnego Nielisz przez pion inwestycyjny.
2. W ewidencji księgowej środków trwałych zbiornika wodnego Nielisz wartość gruntów pod obiektami hydrotechnicznymi (5.129.377,06 zł) przypisano do wartości trzech obiektów zbiorczych grupy 2 (obiekty inżynierii lądowej i wodnej), pomimo że należało ją klasyfikować w grupie 0. Wartość tę następnie

od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2013 r. umarzano, pomimo że grunty nie podlegają amortyzacji.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność w skontrolowanym obszarze.

3. Eksploatacja i utrzymanie obiektów zbiornika wodnego Nielisz

Opis stanu faktycznego

Z Instrukcji użytkowania wynika, że badania, pomiary i obserwacje należało prowadzić dla następujących budowli:

- zapory czołowej na rzece Wieprz - w zakresie przemieszczeń poziomych i pionowych, przesiąków filtracyjnych (wydatków z drenaży, położenia krzywych depresji) oraz stanu poszczególnych elementów zapory (korona, skarpy, ława) i rowów przyzaporowych wraz z urządzeniami w tych rowach,
- jazu na rzece Wieprz - w zakresie przemieszczeń poziomych i pionowych oraz stanu poszczególnych elementów konstrukcji,
- zapory zbiornika wstępnego - w zakresie przemieszczeń pionowych i stanu poszczególnych elementów zapory (korona, skarpy),
- jazu na rzece Por - w zakresie przemieszczeń pionowych i stanu poszczególnych elementów konstrukcji,
- budynku elektrowni na rzece Wieprz - w zakresie przemieszczeń poziomych i pionowych oraz stanu poszczególnych elementów konstrukcji, zlokalizowanych w zaporze,
- budowli przepustowych w drodze Nielisz – Szczebrzeszyn - w zakresie stanu poszczególnych elementów konstrukcji.

(dowód: akta kontroli str. 5-79)

Pomiary przemieszczeń pionowych i poziomych prowadzono w oparciu o repery powierzchniowe, wgłębne i z celownikiem, z częstotliwością raz w roku. Ostatnią umowę o wykonanie pomiarów geodezyjnych podpisano z wykonawcą dnia 18.07.2014 r. Przeprowadzone pomiary wykazały, że przemieszczenia poziome i pionowe nie przekraczają wartości granicznych.

(dowód: akta kontroli str.202-212)

Zgodnie z Instrukcją użytkowania, pracownicy Sekcji wykonywali pomiary piezometryczne, mierząc poziom wody w piezometrach, zlokalizowanych w korpusie zapory i zboczu doliny. W trakcie piętrzenia powyżej NPP poziom wody w piezometrach, umieszczonych na zaporze, mierzony był raz na dobę, a w piezometrach na zboczu doliny - raz na trzy dni. Dzienniki pomiarów oraz arkusze, z obliczonymi rzędnymi poziomów wody w piezometrach i robocze wykresy zmian poziomów piezometrycznych, przechowywano w biurze kierownictwa Zbiornika. Pomiary wydatków filtracyjnych w zaporze czołowej wykonywano jeden raz na kwartał w okresach utrzymywania normalnego poziomu piętrzenia, a w czasie piętrzenia powyżej 197,50 m n.p.m., które miało miejsce w maju i czerwcu 2014 r., co dwa tygodnie. Pracę studni odciążających, zlokalizowanych w rowie przyzaporowym, kontrolowano z częstotliwością jeden raz w miesiącu, a w czasie piętrzenia powyżej NPP czynności te wykonywano co dwa tygodnie.

(dowód: akta kontroli str. 213-218)

Wykonywano również badania specjalne, do których zaliczano: pomiary zamulenia i abrazji, pomiary rozmyć, badania geotechniczne i badania chemiczne i biologiczne wody. Przeprowadzone w listopadzie 2012 r. badania batymetryczne zbiornika głównego i wstępnego wykazały powiększenie pojemności zbiornika głównego w stosunku do pojemności wyjściowej. Wyniki tych pomiarów potwierdziły występowanie zamulenia w dolnej warstwie zbiornika. Występująca wokół znacznej części linii brzegowej dość intensywne abrazja powodowała osadzanie materiału skalnego na dnie. Pomiary abrazji brzegów zbiornika głównego i wstępnego, przeprowadzone w 2012 r. wykazały, że długość brzegów zbiornika głównego bardzo intensywnie niszczonej wynosi 623 m, a brzegów silnie niszczonej: 1744 m w przypadku zbiornika głównego i 1.380 zbiornika wstępnego. W ramach kontroli okresowej pięcioletniej przeprowadzonej w październiku 2013 r., dokonano m.in. pomiarów rozmyć dolnego stanowiska jazu zbiornika głównego. Nie stwierdzono przekroczenia parametrów dopuszczalnych. Z przeprowadzonych w roku 2013 badań geotechnicznych wynikało, że grunty niespoiste wbudowane w korpus zapory zbiornika głównego są dobrze zagęszczone, jedynie w dolnych partiach korpusu wartości tego zagęszczenia są niższe. Parametry opisujące grunty w podłożu zapory są na ogół niekorzystne. Część gruntów spoistych znajduje się w stanie plastycznym, a niekiedy nawet w miękkoplastycznym. Część gruntów niespoistych znajduje się w stanie luźnym, a niektóre z nich posiadają stopień zagęszczenia jeszcze niższy. W październiku 2013 r. przeprowadzono również badania chemiczne i biologiczne wody, celem określenia oddziaływania substancji zawartych w wodzie na beton, stal i inne elementy konstrukcyjne budowli. Wykazały one, że woda w zbiorniku Nielisz wykazuje agresywność niższą niż dopuszczalna.

(dowód: akta kontroli str. 219-237)

Zgodnie z pkt 5.5.1 i 13.2 Instrukcji użytkowania Kierownik Sekcji dokonywał w latach 2013 i 2014 przeglądu i wizualnej oceny głównych obiektów zbiornika (potwierdzonej wpisem do książki eksploatacji zbiornika) nie rzadziej niż jeden raz w tygodniu oraz bezpośrednio po każdym wezbraniu lub ulewnym deszczu. Przeprowadzał również raz na miesiąc przegląd i dokonywał wizualnej oceny obiektów osłony alarmowej, osłony hydrologicznej i pozostałych elementów infrastruktury zbiornika. Zakres prac konserwacyjnych, eksploatacyjnych i remontowych ustalany był corocznie, podczas prowadzonych przez pracowników WZMiUW (posiadających uprawnienia budowlane) przeglądów okresowych. Protokoły z tych przeglądów zatwierdzane były przez Dyrektora WZMiUW. Podczas ostatniego przeglądu okresowego, przeprowadzonego w grudniu 2013 r. uznano, że zbiornik wodny Nielisz wraz ze wszystkimi budowlami może być nadal bezpiecznie eksploatowany. W protokole z tego przeglądu zalecono również ograniczanie piętrzenia powyżej 197,50 m n.p.m. (NPP) oraz wybieranie wykonawcy pomiarów geodezyjnych na okres co najmniej 3 lat, co umożliwi prowadzenie pomiarów przemieszczeń pionowych i poziomych po każdym piętrzeniu powyżej NPP bez stosowania czasochłonnych procedur przetargowych.

(dowód: akta kontroli str. 238-241)

Kontrole okresowe, określone w art. 62 ust. 1 Prawa budowlanego prowadziły osoby posiadający stosowne uprawnienia budowlane. W książce obiektu budowlanego prowadzonej dla:

- budynku administracyjno-biurowego i bezobsługowej oczyszczalni ścieków, w dziale VI przywołano pięć protokołów z kontroli okresowych rocznych, przeprowadzonych na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 1 Prawa budowlanego, których zadaniem było sprawdzenie stanu technicznego elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu. Ostatnia kontrola okresowa roczna przeprowadzona została dnia 17.07.2014 r. W dziale VII tej książki przywołano protokół z kontroli okresowej (z dnia 22.10.2014 r.) pięcioletniej, przeprowadzonej na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 2 Prawa budowlanego, której zadaniem było sprawdzenie stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia oraz protokół badań instalacji elektrycznych (z dnia 12.06.2010 r.),

- budynku warsztatowo-magazynowo-garażowego, w dziale VI przywołano sześć protokołów z kontroli okresowych rocznych, przeprowadzonych na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 1 Prawa budowlanego, podczas których sprawdzono stan techniczny elementów budynku, budowli i instalacji narażonych na szkodliwe wpływy atmosferyczne i niszczące działania czynników występujących podczas użytkowania obiektu. Ostatnia kontrola okresowa roczna przeprowadzona została dnia 17.07.2014 r. W dziale VII książki nie odnotowano protokołów z kontroli okresowej pięcioletniej. Kierownik Sekcji, upoważniony do prowadzenia książki obiektu budowlanego wyjaśnił, że kontrola pięcioletnia przeprowadzona będzie do 31 grudnia 2014 r.

- zbiornika wodnego Nielisz na rzece Wieprz w km 235+200, w dziale VI znajdują się wpisy o czterech kontrolach okresowych rocznych (ostatni z października 2014 r.) dotyczących: zapory czołowej na rzece Wieprz wraz z budowlami (jazem, elektrownią wodną MEW, kanałem odpływowym z elektrowni), zapory czołowej zbiornika wstępnego z jazem, czaszy zbiornika oraz obiektów bezpieczeństwa zbiornika (osłony hydrologicznej, osłony alarmowej na wypadek przerwania zapory czołowej oraz obiektów sterowania systemami przepływami upustów zapory czołowej). W ocenie stanu technicznego budowli i urządzeń technicznych zbiornika z października 2014 r. podano, że jest on dobry, nie zagrażający bezpieczeństwu zbiornika. Zbiornik mógł być nadal użytkowany na podstawie Instrukcji użytkowania i Instrukcji gospodarowania wodą. W dziale VII książki przywołano protokół z kontroli okresowej pięcioletniej z października 2013 r., dotyczącej sprawdzenia stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia dla następujących budowli: zapory czołowej

z kanałem odpływowym, jazu i budynku elektrowni w zaporze czołowej, zapory zbiornika wstępnego z jazem, dwóch zapór bocznych z przepustami oraz brzegów zbiornika. Z protokołu wynikało m.in., że zbiornik wodny Nielisz, wraz ze wszystkimi budowlami nie stwarza bezpośredniego zagrożenia awarią lub katastrofą i może być nadal bezpiecznie użytkowany.

(dowód: akta kontroli str. 143-147)

W skład zbiornika wodnego Nielisz wchodzi również trzy odcinki dróg: Staw Noakowski – Nawóz – 925,5 m, Staw Noakowski – Płonka – 585,6 m i Deszkowice – Deszkowice II – 395 m, dla których nie założono ksiąg obiektu budowlanego i nie prowadzono kontroli okresowych (rocznych i pięcioletnich).

(dowód: akta kontroli str. 245)

Na pytanie kontrolera NIK, dlaczego kontrolom okresowym rocznym realizowanym na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 Prawa budowlanego nie poddano, w latach 2009-2014 (30 listopada), trzech odcinków dróg, Kierownik Sekcji wyjaśnił, że *dróg tych nie przekazano do eksploatacji w ramach zbiornika wodnego Nielisz.*

(dowód: akta kontroli str. 245)

Kierownik Sekcji ujął te odcinki w zestawieniu dróg zbiornika wodnego Nielisz oraz potwierdził ten stan podczas inwentaryzacji w roku 2011 jako osoba odpowiedzialna materialnie.

(dowód: akta kontroli str. 151-158 i 171-176)

Po kontrolach okresowych rocznych w roku 2012 i 2014 sformułowano m.in. zalecenia: naprawienia uszkodzonego fragmentu prawej ściany doku górnego jazu na pow. o wymiarach 0,4 x 0,4 m z widocznym osłonięciem zbrojenia (lokalizacja uszkodzenia - poziom drenażu konstrukcji jazu w odległości 2 m od dolnej krawędzi doku górnego) oraz usunięcia (metodą sklejenia) pęknięcia górnej krawędzi prawego skrzydła doku górnego od wody górnej długości 2,5 m – poziom 199,30 m n.p.m. (rysa pęknięcia przebiega w odległości 30 cm do 10 cm od górnej krawędzi skrzydełka).

(dowód: akta kontroli str. 202-212)

Prace w ww. zakresie nie zostały wykonane, co potwierdziły oględziny, przeprowadzone przez NIK dnia 28.10.2014 r. Szacunkowy koszt wykonania tych prac Kierownik Sekcji określił na 7,5 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 222-244)

Po kontroli okresowej rocznej w roku 2012 wnioskowano także o zabezpieczenie uszkodzonych, w wyniku abrazji, brzegów zbiornika o łącznej długości 1100 m, a w roku 2014 stwierdzono, że na odcinkach sekcji 3P i 16P prawego brzegu zbiornika uszkodzenia brzegu przekraczają już granice własności gruntów, będących w posiadaniu Skarbu Państwa.

(dowód: akta kontroli str. 202-212)

Oględziny przeprowadzone przez NIK potwierdziły występowanie wyjątkowo aktywnych zjawisk abrazyjnych prawego brzegu zbiornika na odcinku 8+700 – 8+800 m. Ponieważ zalesiona skarpa, ulegająca postępującemu niszczeniu, znajduje się przy terenie ogólnodostępnym powinny zostać podjęte w trybie pilnym prace naprawcze.

(dowód: akta kontroli str. 222-244)

W roku 2013 na utrzymanie zbiornika wodnego Nielisz ze środków budżetowych wydatkowano 782.162,47 zł (w tym na eksploatację – 622.193,50 zł i 159.968,97 zł na czynności serwisowe i konserwacyjne urządzeń zbiornika, remonty bieżące sprzętu i naprawę umocnień zbiornika). W roku 2013 ze środków budżetowych sfinansowano dokumentację techniczną o wartości 241.572,00 zł, a na zabezpieczenie zbiornika przed abrazją wydatkowano w ramach robót remontowych 250.172,58 zł (km 0+348-0+408). Wg. stanu na 01.11.2014 r. wydatkowano ze środków budżetowych 571.359,64 zł (na eksploatację 535.851,63 zł, a na konserwację 35.508,01 zł.). W roku 2014 prowadzono prace naprawcze w

km 0+800-0+870, finansowane środkami z rezerwy celowej na usuwanie skutków klęsk żywiołowych. W latach 2009-2014, na zabezpieczenie brzegów zbiornika w ramach działalności inwestycyjnej, wydatkowano ogółem 990.136,07 zł, wykonując 370 m nowych umocnień. Kierownik Sekcji oszacował, że umocnienia wymagają odcinki brzegów zbiornika o łącznej długości 1.457 m, a nakłady niezbędne do wykonania tych prac wynoszą ok. 14,5 mln zł.

(dowód: akta kontroli str. 251-254)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

1. Brak kontroli okresowych rocznych i pięcioletnich dla trzech odcinków dróg, wchodzących w skład zbiornika wodnego Nielisz, co naruszało przepisy art. 62 ust. 1 pkt 1 i 2 Prawa budowlanego.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK wskazuje na potrzebę pilnego wykonania zaleceń, wynikających z kontroli okresowych rocznych, przeprowadzonych w 2012 i 2014 r., szczególnie w zakresie naprawy elementów konstrukcji jazu w zaporze czołowej na zbiorniku głównym. Należy również, w ramach prac przy zabezpieczaniu brzegów zbiornika, usunąć zagrożenie, związane z uszkodzeniem brzegu na odcinku 8+700 - 8+800 km.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonej nieprawidłowości działalność w skontrolowanym obszarze.

4. Przestrzeganie postanowień Instrukcji gospodarowania wodą.

Opis stanu
faktycznego

Według Instrukcji gospodarowania wodą normalna eksploatacja zbiornika trwa przez cały czas jego funkcjonowania, z wyjątkiem okresów postępowania przeciwpowodziowego oraz okresów głębokich niżówek i okresu suszy.

Poniżej przekroju zapory Zbiornika Wodnego Nielisz umiejscowione zostały oznakowania granicy zalewu falą powodziową, jaka mogłaby powstać w wyniku uszkodzenia i przerwania zapory. Obszar doliny poniżej zapory podzielono na trzy strefy:

- I strefa o długości 3,13 km, obejmująca odcinek, który fala czołowa osiągnie w ciągu 15 minut;
- II strefa o długości 4,38 km, obejmująca odcinek, który fala czołowa osiągnie w ciągu 60 minut;
- III strefa o długości 15,83 km, obejmująca odcinek do Izbicy, który fala czołowa osiągnie po 4 godzinach i 21 minutach; poniżej tego odcinka fala nie będzie już stanowiła istotnego zagrożenia

Z Instrukcji użytkowania zbiornika wodnego Nielisz na rzece Wieprz, zaktualizowanej w lutym 2014 r. wynika, że po wypełnieniu rezerwy powodziowej dla okresu jesienno – zimowego oraz w okresie wiosenno – letnim (od 1 kwietnia do 14 października), w sytuacji dalszego utrzymywaniu się dopływu powyżej 20 m³/s następuje wykorzystanie pojemności powodziowej forsowanej pomiędzy Max.PP (197,50 m n.p.m.), a Nadz.PP (198,50 m n.p.m.).

Wyróżnia się trzy poziomy nadpiętrzenia H₁ = 197,80 m n.p.m., H₂ = 198,10

m n.p.m., $H_3 = 198,30$ m n.p.m., umożliwiające oszczędną gospodarkę pozostała pojemnością rezerwy forsowanej. Po przekroczeniu każdego z tych poziomów należy zwiększać odpływ ze zbiornika odpowiednio do wielkości:

a) dla rzędnej zwierciadła wody w zbiorniku pomiędzy 197,50 m n.p.m., a 197,80 m n.p.m. dysponowany odpływ równy jest $20 \text{ m}^3/\text{s}$,

b) dla rzędnej zwierciadła wody w zbiorniku pomiędzy 197,80 m n.p.m., a 198,10 m n.p.m. dysponowany odpływ powinien wynosić równowartość wielkości dopływu + $20 \text{ m}^3/\text{s}$ (przy dopływie $\leq 20 \text{ m}^3/\text{s}$), a przy dopływie $> 20 \text{ m}^3/\text{s}$ powinien wynosić $40 \text{ m}^3/\text{s}$,

c) dla rzędnej zwierciadła wody w zbiorniku pomiędzy 198,10 m n.p.m. a 198,30 m n.p.m. dysponowany odpływ powinien wynosić równowartość wielkości dopływu + $20 \text{ m}^3/\text{s}$ (przy dopływie $\leq 40 \text{ m}^3/\text{s}$), a przy dopływie $> 40 \text{ m}^3/\text{s}$ powinien wynosić $60 \text{ m}^3/\text{s}$,

d) dla rzędnej zwierciadła wody w zbiorniku pomiędzy 198,30 m n.p.m. a 198,50 m n.p.m. dysponowany odpływ powinien wynosić równowartość wielkości dopływu + $20 \text{ m}^3/\text{s}$ (przy dopływie $\leq 60 \text{ m}^3/\text{s}$), a przy dopływie $> 60 \text{ m}^3/\text{s}$ powinien wynosić $80 \text{ m}^3/\text{s}$,

e) po osiągnięciu Nadz.PP 198,50 m n.p.m. - całkowite wypełnienie rezerwy powodziowej forsowanej realizuje się politykę odpływ równy dopływowi – zbiornik pracuje przepływowo.

(dowód: akta kontroli str. 86-134)

Analiza prowadzonego przez Sekcję dziennika gospodarki wodnej i książki dyspozycji wykazała, że w okresie od 16 maja 2014 r. (godz. 7:00), gdy poziom wody w zbiorniku głównym przekroczył Max.PP i wynosił 197,56 m n.p.m., do 7 czerwca 2014 (7:00), gdy osiągnął 197,55 m n.p.m.:

- od początku tego okresu do dnia 16.05.2014 r. (godz. 23:59), gdy poziom osiągnął 197,78 m n.p.m. podczas sesji decyzyjnych wielkość odpływu ustalano w przedziale od 8,09 – 14,14 m^3/s , podczas gdy z Instrukcji gospodarowania wodą i Instrukcji użytkowania wynikało, że należało odpływ ustalić na $20 \text{ m}^3/\text{s}$,

- od 17 maja (4:01) do 17 maja (13:04), podczas sesji wielkość odpływu nie była ustalona na $40 \text{ m}^3/\text{s}$ i wynosiła od 15,71 do 22,11 m^3/s , pomimo że dopływ ogółem przekraczał $20 \text{ m}^3/\text{s}$, a poziom zbiornika zawierał się w przedziale 197,80 do 198,10 m n.p.m.

- od 18 maja (7:05) do 23 maja (12:44) poziom zbiornika zawierał się w przedziale 198,10 do 198,30 m n.p.m., a maksymalnie wyniósł 20 maja (7:10) – 198,29 m n.p.m. Dopływy wynosiły w tym okresie od 11,29 – 35,59 m^3/s , a odpływy ustalano w przedziale od 11,50 – 22,11 m^3/s , podczas gdy powinny one wynosić od 31,56 do 55,59 m^3/s .

- od 24 maja (7:09) do 30 maja (7:30) poziom zbiornika obniżał się w zakresie od 198,10 do 197,80 m n.p.m. W związku z tym, że dopływy ogółem nie przekraczały 20 m^3 i wynosiły od 10,76 – 9,21 odpływy powinien wynosić odpowiednio od 30,76 do 29,21 m^3/s .

- od 1 czerwca (7:00) do 7 czerwca (7:00) poziom wody obniżał się w zakresie od 197,80 do 197,55 m n.p.m., stąd też odpływ powinien wynosić $20 \text{ m}^3/\text{s}$. Faktycznie w tym okresie ustalano go na poziomie od 9,31 do 12,47 m^3/s .

(dowód: akta kontroli str. 246-249)

Kierownik Sekcji wyjaśnił, że w okresie 17-18 maja 2014 dopływ do zbiornika układał się na poziomie wody 50% (częstotliwość pojawiania się co 2 lata). Dopływ taki jest najniższym dopływem wezbrań powodziowych nieuzasadniającym zastosowania maksymalnej procedury gospodarowania wodą. W następujących dniach dopływy systematycznie się zmniejszały, natomiast w zlewni poniżej zapory czołowej zbiornika wystąpiło wezbranie powodziowe spowodowane oberwaniem chmury (opad zanotowany przez IMGW posterunek opadowy Nielisz wynosił 148 mm/m²) skutkując podtopieniami w Krasnymstawie. W sytuacji ustabilizowania się poziomu wody w zbiorniku niezagrażającym bezpieczeństwu zbiornika decyzją osób odpowiedzialnych za gospodarowanie wodą zmniejszono odpływy ze zbiornika w celu zmniejszenia zakresu podtopień w Krasnymstawie. Zbiornik jest przygotowany konstrukcyjnie do przyjmowania wody powodziowej do Max.PP (198.50 m n.p.m.) i w zaistniałej sytuacji nie występowało niebezpieczeństwo jego uszkodzenia.

(dowód: akta kontroli str. 175-176)

Zgodnie z Instrukcją gospodarowania wodą, w okresach zagrożenia powodziowego decyzje o wielkości odpływu ze zbiornika należy podejmować z następującą częstotliwością:

- co najmniej raz na 12 godzin, jeżeli stan wody w zbiorniku przekracza NPP = 197,50 m n.p.m lub tendencja zmian wielkości przepływów, obserwowanych na wodowskazie Szczepreszyn lub Zakłodzie w czasie, jaki upłynął od ostatniej sesji decyzyjnej, wskazuje na możliwość przekroczenia stanu alarmowego na co najmniej jednym z tych wodowskazów w ciągu najbliższych 24 godzin;
- co najmniej raz na 6 godzin, jeżeli stan wody w zbiorniku przekracza wielkość $H_1 = 197,80$ m n.p.m. lub tendencja zmian wielkości przepływów, obserwowanych na wodowskazie Szczepreszyn lub Zakłodzie w czasie, jaki upłynął od ostatniej sesji decyzyjnej, wskazuje na możliwość przekroczenia stanu alarmowego na co najmniej jednym z wodowskazów w ciągu najbliższych 12 godzin;
- co najmniej raz na 3 godziny, jeżeli stan wody w zbiorniku przekracza wielkość $H_2 = 198,10$ m n.p.m. lub tendencja zmian wielkości przepływów, obserwowanych na wodowskazie Szczepreszyn lub Zakłodzie w czasie, jaki upłynął od ostatniej sesji decyzyjnej, wskazuje na możliwość przekroczenia stanu alarmowego na co najmniej jednym z wodowskazów w ciągu najbliższych 6 godzin.

(dowód: akta kontroli str. 146-149)

Analiza książek dyspozycji wykazała, że:

- w czasie od godz. 7:17 do 23:59 dnia 16.05.2014 r., gdy poziom zbiornika kształtował się pomiędzy 197,50 i 197,80 m n.p.m., decyzje o wielkości odpływu ze zbiornika podejmowano z częstotliwością, ustaloną w Instrukcji, co najmniej raz na 12 godzin,
- od 17 maja (godz. 4:01) do 18 maja (godz. 7:05), gdy poziom zbiornika zawierał się w przedziale 197,80 do 198,10m n.p.m., nie wszystkie decyzje o wielkości odpływu ze zbiornika podejmowano z częstotliwością, ustaloną w Instrukcji, tj. co najmniej raz na 6 godzin. Po sesji o godzinie 13:04 dnia 17 maja kolejna miała miejsce 18 maja o godzinie 7:05,

- od 18 maja (godz. 7:05) do 23 maja (godz. 7:30), gdy poziom zbiornika zawierał się w przedziale 198,10 do 198,30 m n.p.m., nie wszystkie decyzje o wielkości odpływu ze zbiornika podejmowano z częstotliwością, ustaloną w Instrukcji, tj. co najmniej raz na 3 godziny. Po sesji 18 maja godz. 7:25 kolejną przeprowadzono tego samego dnia o godz. 22:49. Po sesji 19 maja o godz. 14:54 kolejną przeprowadzono 20 maja o godz. 7:11, po sesji 21 maja o godz. 15:58 kolejną przeprowadzono tego samego dnia o godz. 21:22, po sesji 22 maja o godz. 14:49 kolejną przeprowadzono dnia 23 maja o godz. 7:32.

- od 23 maja (godz. 12:45) do 30 maja (godz. 12:44), gdy poziom zbiornika zawierał się w przedziale 197,80 do 198,10 m n.p.m., nie wszystkie decyzje o wielkości odpływu ze zbiornika podejmowano z częstotliwością, ustaloną w Instrukcji, tj. co najmniej raz na 6 godzin. Po sesji 23 maja o godzinie 14:29 kolejna miała miejsce 24 maja o godzinie 7:09. Po sesji 26 maja o godzinie 20:26 kolejna miała miejsce 27 maja o godzinie 7:06. Po sesji 27 maja o godzinie 14:52 kolejna miała miejsce 28 maja o godzinie 7:32. Po sesji 28 maja o godzinie 14:57 kolejna miała miejsce 29 maja o godzinie 7:49.

(dowód: akta kontroli str. 146-149)

Kierownik Sekcji wyjaśnił, że: *w trakcie przejścia fali powodziowej przez zbiornik, na zbiorniku utrzymywano dyżury, w trakcie których ciągle monitorowano sytuację na zbiorniku zachowując procedurę decyzyjną. Zapisy w programie komputerowym wykonywano w sytuacjach wymagających ustabilizowania lub zmian odpływu wody. W przypadku braku potrzeby zmian decyzji takich nie rejestrowano.*

(dowód: akta kontroli str. 175-176)

Z analizy dzienników gospodarki wodnej za okres od dnia 09.05.2009 r. (godz. 7:00) do dnia 21.05.2009 r. (godz. 7:00) wynika, że w zbiorniku przybyło 0,82 mln m³ wody, podczas gdy różnica pomiędzy dopływami, a odpływami wynosiła 8,76 mln m³ i była o 7,94 mln m³ większa.

Z analizy dzienników gospodarki wodnej za okres od dnia 12.05.2010 r. (godz. 7:00) do dnia 24.05.2010 r. (godz. 7:00) wynika, że w zbiorniku przybyło 1,06 mln m³ wody, podczas gdy różnica pomiędzy dopływami, a odpływami wynosiła 4,61 mln m³ i była o 3,55 mln m³ większa.

Z analizy dzienników gospodarki wodnej za okres od dnia 13.05.2011 r. (godz. 7:00) do dnia 25.05.2011 r. (godz. 7:00) wynika, że w zbiorniku przybyło 0,98 mln m³ wody, podczas gdy różnica pomiędzy dopływami, a odpływami wynosiła 4,61 mln m³ i była o 3,63 mln m³ większa.

Z analizy dzienników gospodarki wodnej za okres od dnia 13.05.2012 r. (godz. 7:00) do dnia 25.05.2012 r. (godz. 7:00) wynika, że w zbiorniku ubyło 0,60 mln m³ wody, podczas gdy różnica pomiędzy dopływami, a odpływami wynosiła 4,61 mln m³, a łączny ubytek w zbiorniku wyniósł 5,21 mln m³.

Z analizy dzienników gospodarki wodnej za okres od dnia 13.05.2013 r. (godz. 7:00) do dnia 25.05.2013 r. (godz. 7:00) wynika, że w zbiorniku przybyło 0,49 mln m³ wody, podczas gdy różnica pomiędzy dopływami, a odpływami wynosiła 4,10 mln m³ i była o 3,61 mln m³ większa.

Z analizy dzienników gospodarki wodnej za okres od dnia 05.05.2014 r. (godz. 7:00) do dnia 16.05.2014 r. (godz. 7:00) wynika, że w zbiorniku przybyło 1,81 mln m³

wody, podczas gdy różnica pomiędzy dopływami, a odpływami wynosiła 4,10 mln m³ i była o 2,29 mln m³ większa.

(dowód: akta kontroli str. 259-271)

Z opinii na temat możliwych przyczyn niezgodności bilansu wodnego zbiornika Nielisz, opracowanej dnia 17 listopada 2014 r. przez pracownika Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej („IMGW”), posiadającego uprawnienia do wykonywania dokumentacji hydrologicznych wynika, że przyczyną jej mogło być m.in. parowanie; zwiększona retencja gruntowa (dotyczy terenów niezalanych), ustalenie krzywych przepływu na dopływach do zbiornika podczas stanów niskich i średnich, a ustalenie danych dla stanów wysokich poprzez ekstrapolację. Z opinii wynika, że zjawiska niebilansowania się zasobów wodnych nie da się całkowicie wyeliminować, lecz należy podejmować działania, aby je ograniczać. W przypadku zbiornika wodnego Nielisz należałoby możliwie szybko zlecić IMGW dokonanie weryfikacji przebiegu krzywych przepływów dla wodowskazów Michalów na Wieprzu i Sulów na Porze w strefie stanów wysokich.

(dowód: akta kontroli str. 257-258)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

1. Naruszenie, w okresie od 16 maja do 7 czerwca 2014 r., postanowień Instrukcji gospodarowania wodą w zakresie częstotliwości podejmowania decyzji o wielkości odpływu ze zbiornika oraz ustalanie odpływu ze zbiornika w wielkości niższej niż wymagana.

Uwagi dotyczące
badanej
działalności

Zdaniem NIK należy podjąć też stosowne działania w celu wyjaśnienia przyczyn niebilansowania się zasobów wody w zbiorniku.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonej nieprawidłowości działalność w skontrolowanym obszarze.

5. Rola zbiornika w systemie ochrony przeciwpowodziowej oraz wezbranie powodziowe na rzece Wieprz i przebieg zdarzeń w miesiącu maju 2014 r.

Opis stanu
faktycznego

Do sierpnia 2014 r., zgodnie z Instrukcją gospodarowania wodą (opracowaną na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 17 sierpnia 2006 r. w sprawie zakresu instrukcji gospodarowania wodą¹³), podstawowe zadania zbiornika wodnego Nielisz obejmowały m.in. ochronę przed powodzią poprzez retencjonowanie szczytów fal powodziowych (przepływów większych niż przepływ dozwolony $Q_{doz} = 20,0 \text{ m}^3/\text{s}$) w warstwie stałej rezerwy powodziowej, zlokalizowanej pomiędzy normalnym poziomem piętrzenia $NPP = 196,50$ i maksymalnym poziomem piętrzenia $MaxPP = 197,50 \text{ m n.p.m.}$ oraz w warstwie rezerwy forsowanej, zlokalizowanej pomiędzy $MaxPP = 197,50 \text{ m n.p.m.}$ i nadzwyczajnym poziomem piętrzenia $NadPP = 198,50 \text{ m n.p.m.}$;

¹³ Dz. U. Nr 150, poz. 1087

Podstawowym zadaniem zbiornika wstępnego na rzece Por było odizolowanie akwenu od zbiornika głównego w celu ograniczenia odsłaniania terenu i zmniejszenia zasięgu stref płytkich podczas wahań lustra wody w zbiorniku głównym, w wyniku pracy elektrowni lub alimentacji przepływów niżówkowych. W zbiorniku wstępnym powinien być utrzymywany stały poziom piętrzenia NPP = 197,95 m n.p.m.

(dowód: akta kontroli 86-134)

Dobowe sumy opadu ze stacji meteorologicznych IMGW z terenu powiatu zamojskiego, zanotowane 15 maja 2014 r. wynosiły: w Zwierzyńcu – 33,5 mm, Zamościu-Mokre – 30,3 mm, Nieliszu - 27,4 mm, w Zakłodziu – 25,8 mm. Na stan wody w zbiorniku Nielisz mają wpływ opady w Zwierzyńcu (przez tę miejscowość przepływa rzeka Wieprz), Nieliszu i Zakłodziu (stacja zlokalizowana jest przy rzece Por, zasilającej zbiornik wstępny). Zgodnie z metodologią IMGW, dobową sumę opadu atmosferycznego obejmuje okres od godz. 8 czasu letniego dnia danego do godz. 8 czasu letniego dnia następnego. Jeden milimetr opadu równy jest jednemu litrowi wody na powierzchnię 1 m².

(dowód: akta kontroli 272 - 278)

W dzienniku gospodarki wodnej zbiornika wodnego Nielisz pod datą 15 maja 2014 r. godz. 7:00 odnotowano, że było pochmurnie, a następnego dnia o tej samej godzinie odnotowano lekkie opady deszczu.

Dobowe sumy opadu ze stacji meteorologicznych IMGW z terenu powiatu zamojskiego 16 maja 2014 r. wynosiły: w Zwierzyńcu – 15,0 mm, Zamościu-Mokre – 133,3 mm, Nieliszu – 144,8 mm, a w Zakłodziu – 57,7 mm.

W dzienniku gospodarki wodnej zbiornika wodnego Nielisz pod datą 16 maja 2014 r.

godz. 23:59 odnotowano, że od godziny 17:00 do godz. 22:15 trwały intensywne opady deszczu (oberwanie chmury), co skutkowało opadem zmierzonym na stacji IMGW w Nieliszu (zlokalizowanej przy zaporze czołowej zbiornika głównego) w wielkości 141,5 mm.

Dobowe sumy opadu ze stacji meteorologicznych IMGW z terenu powiatu zamojskiego dnia 17 maja 2014 r. wynosiły: w Zwierzyńcu – 4,2 mm, Zamościu-Mokre – 3,3 mm, Nieliszu – 6,1 mm, a w Zakłodziu – 25,6 mm.

Dobowe sumy opadu ze stacji meteorologicznych IMGW z terenu powiatu krasnostawskiego, który położony jest poniżej zbiornika i nie ma bezpośredniego wpływu na stan wody w zbiorniku wodnym Nielisz, 15 maja 2014 r. wynosiły: w Kolonii Zakręcie – 25,5 mm, a w Zagrodzie – 30,3 mm, Nieliszu - 24,2 mm.

Dobowe sumy opadu ze stacji meteorologicznych IMGW z terenu powiatu krasnostawskiego dnia 16 maja 2014 r. wynosiły: w Kolonii Zakręcie – 29,5 mm, a w Zagrodzie – 12,1 mm. Następnego dnia dobowe sumy opadu z terenu powiatu krasnostawskiego wynosiły: w Kolonii Zakręcie – 5,8 mm, a w Zagrodzie – 4,6 mm.

(dowód: akta kontroli 268-271 i 272-278)

IMGW, dysponując w określonym przekroju wodowskazowym ciągiem codziennych przepływów, określił dla tego zbioru obserwacji, prowadzonych w Krasnymstawie na

rzece Wieprz, że stan ostrzegawczy wynosi 420 cm, stan alarmowy 470 cm, najwyższy wysoki przepływ – 300 m³/s, a średni wysoki przepływ – 52,6 m³/s.

Z danych IMGW wynika, że stan alarmowy na rzece Wieprz w Krasnymstawie przekroczony został (stan wody z czujnika i przepływ) dnia 17.05.2014 r. o godzinie 21:00 (471 cm i 35,00 m³/s), a średni wysoki przepływ przekroczony został kolejnego dnia (18.05.2014 r.) o godz. 17:00, przy stanie wody 505 cm. W czasie dziewięciu godzin, od godz. 17:00 dnia 18.05.2014 r. do godz. 2:00 dnia następnego, nastąpił gwałtowny wzrost stanu wody do 582 cm i przepływów do 147 m³/s, co skutkowało zalaniem terenów nadrzecznych miasta Krasnystaw. O godzinie 3:00 dnia 19.05.2014 r. wielkość przepływu przekroczyła 150 m³/s (osiągając 152 m³/s przy stanie wody 585 cm). W godzinach 5:00, 7:00 i 9:00 tego dnia odnotowano największe przepływy, które wyniosły 155 m³/s (przy stanie wody 586 cm). Spadek przepływu poniżej 150 m³/s nastąpił o godzinie 12:00.

Trzykrotny wzrost przepływu: od 50,6 m³/s dnia 18.05.2014 r. (godz. 16:00) do 152 m³/s dnia 19.05.2014 r. (godz. 3:00) nastąpił w ciągu 11 godzin, podczas gdy redukcja przepływu 150 m³/s (dnia 19.05.2014 r., godz. 11:00) do poziomu 100 m³/s miała miejsce dopiero po 35 godzinach (dnia 20.05.2014 r., godz. 22:00 – 99,2 m³/s).

Przepływ poniżej średniego wysokiego przepływu na rzece Wieprz w Krasnymstawie miał miejsce dopiero 24 maja 2014 r. (godz. 12:00 – 52,4 m³/s), tj. po kolejnych 50 godzinach.

Przyrost przepływu o ok. 100 m³/s (ponad średni wysoki przepływ - 52,6 m³/s) przed wezbraniem dnia 19.05.2014 r. trwał 11 godzin, dziewięć godzin utrzymywał się stan przekraczający 150 m³/s, a średni wysoki przepływ odnotowano dopiero po 50 kolejnych godzinach.

(dowód: akta kontroli str. 279 –284 i 285-286)

Stany wody i przepływy na stacji wodowskazowej IMGW w Nieliszu przedstawiały się następująco: stan ostrzegawczy wynosił 200 cm, stan alarmowy 230 cm; najwyższy wysoki przepływ – 38,1 m³/s, a średni wysoki przepływ – 22,3 m³/s. Z wydruków graficznych IMGW wynika, że od godziny 17:00 dnia 16.05.2015 r. zaczął rosnać stan wody i przepływ na rzece Wieprz w Nieliszu (ok. 15 m³/s). Stan ostrzegawczy i średni wysoki przepływ osiągnięte zostały po dwóch kolejnych godzinach (19:00), a stan alarmowy o godz. 21:00. Dnia 17.05.2014 r. o godz. 0:00 przekroczony został najwyższy wysoki przepływ na wodowskazu w Nieliszu i poziom wody nadal się podnosił.

W tym samym dniu o godzinie 9:00 przepływ osiągnął wielkość ok. 55 m³/s i stan ten utrzymywał się do godz. 21:00, a następnie zaczął się zmniejszać, aby 18 maja o godz. 14:00 osiągnąć ponownie najwyższy wysoki przepływ na wodowskazu w Nieliszu (38,1 m³/s). O godzinie 10:00 dnia 19.05.2014 r. średni przepływ wynosił ok. 36 m³/s.

(dowód: akta kontroli str. 246–249 i 285-286)

Na sześciokilometrowym odcinku rzeki Wieprz, od zapory czołowej na zbiorniku głównym w Nieliszu w kierunku północnym, wpadają do niej cztery rzeki.

Na lewym brzegu Łętownia, Werbka i Rakówka, a na prawym Łabuńka. Opad deszczu, noszący znamiona „oberwania chmury”, który miał miejsce nad zlewniami tych rzek dnia 16.05.2014 r. pomiędzy godziną 17:00 i 22:15, skutkowało wypełnieniem doliny rzeki Wieprz wodą, której stan odnotowany na wodowskazie w Nieliszu przekroczył poziom 280 cm (przy alarmowym 230 cm.), a przepływ 55 m³/s.

Największy wpływ na stan wody rzeki Wieprz w tym miejscu miała rzeka Łabuńka, która zbiera wodę ze zlewni, położonej pomiędzy Zamościem i Nieliszem, tj. z kierunku południowo-wschodniego, skąd przemieszczały się opady, obejmując rzekę Wieprz i zbiornik wodny Nielisz. Podczas gdy dnia 16.06.2014 r. o godz. 6:00 przepływ na wodowskazie IMGW w miejscowości Krzak (rzeka Łabuńka) wynosił jedynie 6,99 m³/s, to już dnia 17.06.2014 r. o tej samej godzinie osiągnął 37 m³/s, aby 12 godzin później (o godz. 18:00) osiągnąć stan maksymalny podczas tego wezbrania – 53,2 m³/s. Po tej kulminacji, jeszcze do 20 maja 2014 r. (godz. 6:00) przepływy przekraczały 20,0 m³/s.

(dowód: akta kontroli str. 272-278)

Bezpośredni wpływ na sytuację za zaporą w Nieliszu miały również rzeki Łętownia, Werbka i Rakówka, których zlewnie znajdują się na kierunku północno zachodnim, dokąd przemieszczały się opady po przekroczeniu linii rzeki Wieprz (kierunek na Żółkiewkę). Ponieważ na rzekach tych nie ma urządzeń wodowskazowych, o stanach wody i przepływach świadczy m.in. porównanie dokumentacji fotograficznej, sporządzonej przez pracownika Sekcji dnia 16.05.2014 r. w godzinach 17:00 – 23:00 ze sporządzoną w trakcie oględzin, przeprowadzonych w ramach kontroli NIK 28 października 2014 r. Zestawienie zdjęć koryt rzek Łętownia, Werbka i Rakówka, wykonanych w tych samych miejscach, gdzie znajdują się łąki geodezyjne, umożliwiło szacunkowe określenie grubości warstwy spiętrzonej wody. W przypadku rzeki Łętownia wyniosła ona 2,85 m, rzeki Werbka – 2,34 m i rzeki Rakówka 2,28 m. Rzeki Łętownia i Werbka wpadają do Wieprza już za zaporą czołową zbiornika Nielisz, przed wodowskazem IMGW w Nieliszu.

(dowód: akta kontroli str. 287-288)

Wielkość możliwych przepływów w rzekach będących lewobrzeżnymi dopływami Wieprza ilustrują dane, dotyczące rzeki Por, zasilającej zbiornik wodny Nielisz poprzez zbiornik wstępny. Odczyty na limnigrafie, zlokalizowanym na rzece Por w miejscowości Sułów, wchodzącym w skład osłony hydrologicznej zbiornika wodnego Nielisz, jeszcze dnia 16.05.2014. r. o godz. 13:01 wskazywały dopływ w wysokości 10,10 m³/s, podczas gdy o godz. 23:59 tego dnia wzrósł on niemal dwukrotnie do 19,7 m³/s. Dnia 18.05.2014 r. o godz. 7:05 dopływ ten wynosił już 25,0 m³/s, a poniżej 10 m³/s ustabilizował się dopiero dnia 21.05.2014 r. (godz. 15:58). Podobne wzrosty przepływu wystąpiły prawdopodobnie również w rzekach Łętownia, Werbka i Rakówka, których zlewnie sąsiadują ze zlewnią rzeki Por.

(dowód: akta kontroli str. 246-249)

W dolinie rzeki Wieprz za zaporą w Nieliszu, w okresie od godz. 17:00 dnia 16.05.2014 r. kumulowały się przepływy rzek Łabuńka, Łętownia, Werbka i Rakówka oraz regulowany odpływ ze zbiornika wodnego Nielisz. Wysokość tej kumulacji

z uwagi na brak wodowskazów na trzech dopływach lewobrzeżnych trudna jest do

określenia. Suma maksymalnych przepływów z wodowskazów na rzece Wieprz w Nieliszu i na rzece Łabuńka w miejscowości Krzak od dnia 17.05.2014 r. (godz. 12:00) do dnia następnego (godz. 1:00) wynosiła 96,7 m³/s (43,5 + 53,2). Z zapory czołowej odpływało w tym okresie, mieszcząc się w sumie ww. przepływów, maksymalnie 22,11 m³/s (tj. 22,9%).

Odpływ ze zbiornika ustabilizowany został na poziomie 12,47 m³/s w czasie między godziną 3:30 dnia 19.05.2014 r. i godziną 21:22 dnia 21.05.2014 r., a łączny przepływ na wodowskazu w Nieliszu kształtował się w tym czasie w przedziale od 16,5 do 14,4 m³/s. Z danych wodowskazu IMGW w miejscowości Krzak na rzece Łabuńka wynika, że osiągnięte tam przepływy były znacznie wyższe - nawet do 31,1 m³/s i to między innymi one, kumulując się z innymi dopływami rzeki Wieprz na odcinku za zaporą wodną w Nieliszu (od ujścia rzeki Łabuńki), przemieszczały się w dół rzeki w kierunku miasta Krasnystaw.

(dowód: akta kontroli str. 246-249)

Z opracowania IMGW pn. „Badania zmian w środowisku i zagrożeń w wyniku eksploatacji zbiornika wodnego Nielisz na rzece Wieprz, gm. Nielisz i Sulów, pow. Zamość (instrukcja na wypadek katastrofy zapory czołowej na podstawie badań modelowych)”, sporządzonego w listopadzie 2012 r. wynika, że nawet w przypadku przerwania zapory czołowej zbiornika Nielisz, skutkującego powstaniem, na wysokości istniejącego wodowskazu w Nieliszu, przepływu krytycznego przekraczającego 1073 m³/s, po 29 godzinach na wodowskazu w mieście Krasnystaw (odległość 48,35 km, wzdłuż osi koryta rzeki) powinien być odnotowany przepływ w wysokości 178,1 m³/s. W przesileniu powodziowym, które miało miejsce w maju 2014 r. na wodowskazu w Nieliszu odnotowano maksymalny przepływ w wysokości 43,5 m³/s (w tym maksymalny odpływ ze zbiornika 22,11 m³/s), co stanowiło jedynie 4% wielkości przepływu krytycznego, podczas gdy zanotowany przepływ maksymalny w Krasnymstawie wyniósł w tym czasie 155 m³/s, co stanowiło aż 87% przepływu prognozowanego w przypadku przerwania zapory w Nieliszu.

(dowód: akta kontroli str. 289-298)

Już w roku 2003, Biuro STUDIÓW I Projektów Gospodarki Wodnej BIPROMEL w Warszawie, sporządzając Instrukcję gospodarowania wodą informowało Burmistrza Miasta Krasnystaw, że porównując objętość rezerwy powodziowej zbiornika Nielisz z objętościami fal wezbraniowych (możliwych do wystąpienia z prawdopodobieństwem 0,2; 0,5; 1; 2; 5 i 50%) należy stwierdzić, że zbiornik może mieć tylko ograniczony wpływ w przypadku wystąpienia fali o prawdopodobieństwie 50%. Nawet przy takim wezbraniu (objętość fali 11,7 mln m³) w przekroju miasta Krasnystaw mogą pojawić się fale o objętości ok. 3,5 - krotnie większej (39,1 mln m³) niż w przekroju zbiornika z tytułu wezbrań dopływów uchodzących do Wieprza pomiędzy zbiornikiem i miastem. W przypadku wystąpienia na zbiorniku fali wezbraniowej o prawdopodobieństwie 0,2 % (58,1 mln m³), odpływy ze zbiornika w wysokości nawet 173 m³/s skutkować mogą przepływem w Krasnymstawie wynoszącym jedynie 22 m³/s. Zbiornik wodny Nielisz jest zatem za mały, aby chronić miasto Krasnystaw przed podtopieniami.

(dowód: akta kontroli str. 246-249)

Z powyższego wynika, że stan wody w rzece Wieprz, po intensywnym opadzie z 16 maja 2014 r. obejmującym zbiornik Nielisz oraz odcinek dolny rzeki (za zaporą czołową zbiornika) kształtowały przepływy w rzekach, będących jej dopływami oraz retencja wodna, która jest naturalnym zjawiskiem okresowego magazynowania wody opadowej w dolinie rzeki, opóźniającym jej odpływ z danego terenu.

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność WZMiUW w skontrolowanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁴, wnosi o:

1. Założenie i prowadzenie ksiąg obiektu budowlanego dla każdej z dziewięciu budowli oraz trzech odcinków dróg, wchodzących w skład zbiornika wodnego Nielisz.
2. Ustalenie odrębnych obiektów inwentarzowych dla budowli wchodzących w skład trzech obiektów zbiorczych (2/220, 2/224 i 2/225).
3. Wyłączenie wartości gruntów z wartości środków trwałych będących budowlami, sklasyfikowanie ich w grupie 0 oraz zaprzestanie umarzania i amortyzowania.
4. Przeprowadzenie kontroli okresowych (rocznej i pięcioletniej) trzech odcinków dróg, wchodzących w skład zbiornika wodnego Nielisz.
5. Przestrzeganie postanowień Instrukcji gospodarowania wodą w zakresie częstotliwości sesji dyspozycyjnych i wielkości odpływu w przypadku przekroczenia NPP.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

¹⁴ Dz. U. z 2012 r., poz.82 ze zm.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Lublin, dnia 7 stycznia 2015 r.

Dyrektor
Delegatury
Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie

Edward Lis

Kontroler
Krzysztof Maliszewski
doradca techniczny